

Жуков В.В.кандидат економічних наук,
доцент кафедри готельного і ресторанного бізнесу
*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***Zhukov Vladlen**Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Hotel and Restaurant Business
*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics***ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ****ECONOMIC ESSENCE OF RISKS IN INVESTMENT ACTIVITIES
IN THE HOTEL – RESTAURANT BUSINESS**

У статті досліджено підходи науковців щодо визначення сутності поняття «інвестиційний ризик» як економічної категорії, проведено морфологічний аналіз, задля виокремлення істотних ознак та уточнення ключових понять, якими є ймовірність, невизначеність та сукупність. Проведено контент-аналіз поняття, де отримується числовий вираз ключових слів. Підсумовано оцінки подібних ключових слів, ті що матимуть найвищі показники вважаються найбільш значимими ключовими словами та словосполученнями. Запропоновано власне визначення «інвестиційний ризик» як ймовірність виникнення непередбачених втрат, що загрожує підприємству отриманням грошових збитків, втрати капіталу та приймання виважених рішень. Запропоновано впровадження основних критеріїв для прийняття інвестиційних рішень, а також для зниження втрат від виникнення ризикових подій для інвесторів.

Ключові слова: інвестиційні ризики, готельний і ресторанний бізнес, інвестиційний проект.

The article examines the approaches of scientists to the definition of the essence of the concept of "investment risk" as an economic category, a morphological analysis was carried out in order to highlight the essential features and clarify the key concepts, which are probability, uncertainty and totality. From the considered definitions of the concept of "risk", we can conclude that risk is the possibility of danger for the enterprise, loss of profit, the cause of which is a lack of information, which leads to unforeseen events of a negative nature for the enterprise. A content analysis of the concept was carried out, where the numerical expression of keywords is obtained. The conducted analysis showed that there are many examples and definitions of investment risk, which are the same in essence, but different in content, because each author interprets it differently. The scores of similar keywords are summarized, those with the highest scores are considered the most significant keywords and phrases. A proper definition of "investment risk" is proposed as the probability of unforeseen losses, which threatens the enterprise with receiving monetary losses, loss of capital and making balanced decisions. It is proposed to introduce the main criteria for making investment decisions, as well as to reduce costs in the face of risk reduction for investors such as: the presence of viable alternatives to investing in large sums; short term of capital investments; low cost of the project; ensuring the stability of income from the project; high return on investment after discounting; remove information to provide reliable data about the investment project, divide the risk with other enterprises and bankers who insure the investment with an insurance company; expand the number of experts who praise investment decisions. How to change the quality of the inheritance of the rhizic plant. Ensure a thorough selection of project participants (preferably on a competitive basis; selection should be based on an analysis of competitive proposals, taking into account the recommendations of independent individuals and organizations. With the help of a combination of indicators, the investor can praise the decision for the benefit of one or another, investment project.

Key words: investment risks, hotel and restaurant business, investment project.

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкових відносин важливого значення набуває інвестиційна діяльність у готельно-ресторанному бізнесі, який як суб'єкт підприємницької діяльності набуває повної самостійності не тільки у виборі видів діяльності, а і у вирішенні питань забезпечення необхідними видами

ресурсів, їхнього раціонального формування і використання. Ефективність діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу у довгостроковому періоді, забезпечення їхнього розвитку і підвищення конкурентоспроможності визначається насамперед рівнем їхньої інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вся діяльність кредитних організацій проходить в економічному середовищі, яке підлягає впливу широкого спектра ризиків. У зв'язку з активним розвитком інвестиційного кредитування та зростання його актуальності, як для розвинених країн світу, так і країн, що розвиваються, дослідженню теоретичних і практичних аспектів інвестиційного кредитування присвячують свої праці вітчизняні й зарубіжні дослідники: А. Пересяда, Т. Майорова, С. Реверчук, Н. Реверчук, Н. Гайдис, І. Мойсеєнко, В. Вітлінський, І. Бланк, В. Верба, Б. Щукін, У. Шарп.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті: незважаючи на різні дослідження з проблем інвестиційних ризиків, здійснити аналіз визначення поняття «інвестиційний ризик», з метою ґрунтовних досліджень економічної сутності інвестиційного ризику та його впливу на розвиток інвестиційного кредитування в Україні та обґрунтувати теоретичні положення щодо до сутності інвестиційного ризику для підприємств готельного і ресторанного бізнесу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасні умови господарювання у готельно-ресторанному бізнесі характеризуються складністю та мінливістю, постійним зростанням конкурентного протистояння, вибагливістю споживача. Це зумовлює необхідність застосування підприємствами нововведень та упровадження новацій: нової техніки та технологій, здійснення оновлення та розширення асортиментного спектру пропонуванних робіт, товарів та послуг, проведення якісних змін в організаційно-виробничих та управлінських процесах.

Створення сприятливих умов для розвитку готельно-ресторанного бізнесу – є основним завданням економічного піднесення країни. На сьогодні саме активізація інвестиційної діяльності є однією з найважливіших передумов розвитку бізнесу, розвитку

країни. Інвестування дозволить суб'єктам господарювання розвиватися та набувати конкурентних переваг. Звичайно, що як і кожна складова, інвестиційна діяльність підприємства пов'язана з ризиком, а питання його оцінки є доволі складним.

Процес інвестування включає два основних елементи – це власник підприємства, мета якого залучити інвестиції, та інвестор, який планує отримати прибуток. В першу чергу їх цікавлять ризики, адже якщо вони будуть наявні, то отримати прибуток буде неможливо. Тому варто приділити увагу вивченню поняття інвестиційного ризику, розглянути його аспекти, зробити аналіз та оцінку ризиків інвестиційного проекту, визначити показники ризику, які впливають на ефективність проекту.

Керівництво будь-якого підприємства щодня повинно приймати низку рішень у вирішенні тих чи інших питань. У більшості випадків ці рішення пов'язані з ризиками, котрі мають безпосередній вплив на господарську діяльність підприємства. Серед видів підприємницької діяльності – інвестиційна має найвищий ступінь ризику. Існує безліч видів ризиків, які керівництву підприємства слід визначити, оцінити та врахувати в межах інвестиційної діяльності [1; 2].

На основі табл. 1 дослідження інвестиційних ризиків підприємства вимагає розгляду сутності ризиків інвестиційної діяльності та їх класифікації. Для того, щоб визначити сутність інвестиційних ризиків, потрібно перш за все зрозуміти саму суть ризиків як економічної категорії (табл. 1).

Наприклад, В.Г. Пасічник та О.В. Акіліна в навчальному посібнику «Планування діяльності підприємства» стверджують: «сутність ризику полягає в тому, що кожному підприємству постійно загрожує втрата прибутку і платоспроможності при здійсненні господарсько-фінансової діяльності під впливом непередбачених змін внутрішнього середовища» [3].

Таблиця 1

Підходи науковців щодо визначення сутності поняття «інвестиційний ризик»

Автор трактування	Зміст поняття
С.К. Реверчук Н.Й. Реверчук І.Г. Скоморович [5]	<i>Інвестиційний ризик</i> – це невизначеність доходів від певного виду інвестиційного проекту, пов'язаного з можливістю виникнення протягом його реалізації несприятливих ситуацій і наслідків.
Б.М. Щукін [6]	<i>Інвестиційний ризик</i> являє собою потенційну можливість недосягнення запланованих цілей інвестування (у вигляді прибутку або соціального ефекту).
Н.М. Гайдис [7]	Інвестиційний ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зменшення прибутку, доходів, втрати капіталу тощо) у ситуації невизначеності умов інвестиційної діяльності.
В.В. Вітлінський [8; 9]	<i>Інвестиційний ризик</i> – це вірогідність того, що очікувані або непередбачені події, які обумовлені якою-небудь подією або її наслідком, через загрози та невикористані можливості можуть негативно вплинути на здатність організації приймати виважені рішення та ефективно здійснювати свій бізнес.
І.П. Мойсеєнко [10]	<i>Інвестиційний ризик</i> – можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків.
Ю. Правик [11]	<i>Ризик інвестиційної діяльності</i> – це небезпека потенційно можливої втрати підприємцем ресурсів, недоодержання доходів (чи навіть збитків) порівняно з варіантом, розрахованим на оптимальне використання ресурсів, чи появи додаткових витрат у результаті реалізації інвестиційного проекту.
Т.В. Майорова [12]	<i>Ризик інвестиційного проекту</i> – це сукупність ризиків, які передбачають загрозу економічній ефективності проекту, що виражається в негативному впливі на потоки грошових коштів.

Джерело: сформовано автором на основі даних [5–12]

А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк трактують поняття «ризик» як «усвідомлену можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами» [4].

Поняття «ризик» в економічному сенсі передбачає втрати, збиток, ймовірність яких зв'язана з наявністю невизначеності (нестачі інформації, недостовірності), а також вигоду і прибуток, отримати які можливо лише при діях, обтяжених ризиком» [1–4].

З вищезазначених визначень поняття «ризик», можна дійти висновку, що ризик – це можливість небезпеки для підприємства, втрати прибутку, причиною якої є нестача інформації, яка призводить до непередбачених подій негативного характеру для діяльності підприємства. Тому важливо в ході діяльності підприємства аналізувати та оцінювати ризики, а саме інвестиційні.

Дослідження сутності інвестиційного ризику також посідає чільне місце у роботах багатьох провідних авторів (табл. 2) [13].

Аналіз наведених вище підходів до визначення інвестиційного ризику виявив ряд недоліків, властивих даним трактуванням.

Проведений морфологічний аналіз (табл. 2), задля виокремлення істотних ознак та уточнення ключових понять визначення «інвестиційний ризик». Однією з основних переваг методу морфологічного аналізу є те, що він дає змогу розглядати не тільки існуючі об'єкти,

але й, за рахунок комбінування їх ознак, створювати нові, гіпотетично можливі об'єкти.

Інвестиційні ризики пов'язані з можливістю недоотримання або втрати прибутку в процесі реалізації інвестиційних проектів. Інвестиційний проект реалізується на двох стадіях: на першій кошти інвестуються в різноманітні активи, будівництво об'єктів або придбання оборотних фондів, а на другій вкладені кошти повертаються, і проект починає приносити прибуток.

Аналізуючи табл. 2, можна зробити висновок, що ключовими словами поняття «інвестиційний ризик» є ймовірність, невизначеність та сукупність.

Також було визначено мету в межах поняття, що конкретизує думку кожного автора. З морфологічного аналізу можна запропонувати наступне визначення «інвестиційний ризик». Інвестиційний ризик – це ймовірність виникнення непередбачених втрат, що загрожує підприємству отриманням грошових збитків, втрати капіталу та приймання виважених рішень.

Іншим способом аналізу визначення є контент-аналіз поняття, де отримується числовий вираз ключових слів у понятті [14]. Розпочати варто з виділення значимих слів або словосполучень у визначеннях поняття «інвестиційний ризик» (табл. 3).

На основі аналізу табл. 3 підсумовано оцінки подібних ключових слів, ті що матимуть найвищі показники вважаються найбільш значимими ключовими словами та словосполученнями. Далі переходимо до самого розрахунку загального навантаження на зна-

Таблиця 2

Морфологічна класифікація сутності поняття «інвестиційний ризик»

Ключове слово	Визначення в межах ключового слова	Конкретизація визначення	Мета в межах поняття
Ймовірність	відхилення	величини фактичного доходу від величини очікуваного	
	виникнення	непередбачених фінансових втрат	зменшення прибутку, доходів, втрати капіталу
		визначеного рівня	втрат фірмою частини своїх ресурсів або недоотримання доходів
	прояв		додаткових втрат
Невизначеність	доходів	можливість виникнення	реалізація несприятливих ситуацій і наслідки
	майбутніх подій, дій контрагентів чи виконуваних операцій	складно передбачити, прогнозувати й виміряти	наражає організацію на збитки або інші втрати
Вірогідність	очікувані або непередбачені події	через загрози	негативно впливають на здатність організації приймати виважені рішення та ефективно здійснювати свій бізнес
Сукупність	специфічних видів ризику	генеровані невизначеністю внутрішніх і зовнішніх умов реалізації інвестиційної діяльності підприємства	
	ризиків	передбачають загрозу економічній ефективності проекту	негативний вплив на потоки грошових коштів
Група	випадкових подій	здійснення діяльності в умовах невизначеності	завдають організації збитки чи призводять до недоотримання прибутку
Можливість	нездійснення	запланованих цілей інвестування	отримання грошових збитків

Джерело: сформовано автором на основі даних [13]

Значимі слова (словосполучення) у поняттях «інвестиційний ризик»

№ з/п	Визначення	Навантаженість на кожне словосполучення
1	Ймовірність	0,33
	відхилення	0,33
	величини фактичного доходу від величини очікуваного	0,33
2	Ймовірність	0,25
	виникнення	0,25
	непередбачених фінансових втрат	0,25
	зменшення прибутку, доходів, втрати капіталу	0,25
3	Невизначеність	0,25
	доходів	0,25
	можливість виникнення	0,25
4	реалізація несприятливих ситуацій і наслідки	0,25
	Невизначеність	0,25
	майбутніх подій	0,25
	складно передбачити, прогнозувати й виміряти	0,25
5	збитки або інші втрати	0,25
	Вірогідність	0,25
	неочікувані або непередбачені події	0,25
	через загрози	0,25
6	негативно впливають на здатність організації приймати виважені рішення та ефективно здійснювати свій бізнес	0,25
	Сукупність	0,33
	специфічних видів ризику	0,33
7	генеровані невизначеністю	0,33
	Сукупність	0,16
	ризиків	0,16
	передбачають загрозу	0,16
	економічній ефективності проекту	0,16
	негативний вплив	0,16
на потоки грошових коштів	0,16	
8	Група	0,2
	випадкових подій	0,2
	здійснення діяльності	0,2
	в умовах невизначеності	0,2
	завдають організації збитки	0,2
9	Можливість	0,16
	нездійснення	0,16
	запланованих цілей інвестування	0,16
	отримання грошових збитків	0,16

Джерело: сформовано автором на основі даних [14]

Таблиця 4

Загальне навантаження на значимі слова (словосполучення)

№ з/п	Значимі слова (словосполучення)	Загальне навантаження
1	Ймовірність	$0,33+0,25=0,58$
2	Відхилення	0,33
3	Непередбачених фінансових втрат	0,25
4	Зменшення прибутку, доходів, збитки	$0,25+0,25+0,2+0,16=0,86$
5	Невизначеність	$0,25+0,25+0,33+0,2=1,03$
6	Майбутні події	0,25
7	Складність прогнозування	0,25
8	Несприятливі наслідки	$0,25+0,16=0,41$
9	Неочікувані події	$0,25+0,2=0,45$
10	Загрози	$0,25+0,16=0,41$
11	Сукупність	$0,33+0,16=0,49$

Джерело: сформовано автором на основі даних таблиці 3

чимі слова та словосполучення і визначаємо найголовніші (табл. 4).

Логічним продовженням аналізу поняття «інвестиційний ризик» подано у табл. 4. Результати аналізу використання елементів у визначенні визначення поняття «інвестиційний ризик», що найчастіше використовують автори. Проведений аналіз показав, що існує багато прикладів та визначень інвестиційного ризику, які однакові за суттю, але різні за змістом, адже кожен автор по-різному його трактує.

Як бачимо, основними, значимими словами є «невизначеність» (1,03), що свідчить про те, що підприємства отримують збитки в умовах невизначеності, далі йде «отримання збитків, зменшення прибутку» – 0,86 (0,41+ 0,45) далі «ймовірність» (0,58), адже подія може настати, а може бути передбачена.

Контент-аналіз дав змогу визначитися з найбільш значимими словами (словосполученнями), які вживаються в думках видатних вчених. Тому провівши два аналізи, було запропоновано наступне авторське визначення сутності поняття «інвестиційний ризик».

Інвестиційний ризик – це ймовірність настання події, з боку здійснення своєї діяльності в умовах невизначеності, що сприяє зменшенню прибутку, доходів, тобто отримання збитку, все це веде до подальшої загрози ефективному функціонуванню підприємства та його існуванню на ринку.

Функціонування підприємства у сфері інвестиційної діяльності супроводжується цілою низкою ризиків, пов'язаних із невизначеністю зовнішнього середовища, складнощами управління та контролю власне самим підприємством.

Висновки. Отже, інвестиційний ризик – це можливість прийняття раціонального управлінського рішення, в рамках якого можна дати вірогідну кількісну та якісну оцінку дії факторів невизначеності, підсумком чого є отримання інвестором одного з трьох економічних результатів: негативного (збиток), нульового (відшкодування вкладеного капіталу) або пози-

тивного (відшкодування вкладеного капіталу та отримання прибутку).

Таким чином, на підставі вище сказаного, ми вважаємо, що основні критерії для прийняття інвестиційних рішень, а також зниження втрат від виникнення ризикових подій для інвесторів такі:

- відсутність вигідніших альтернатив вкладення вільних коштів;
  - короткість терміну окупності капітальних вкладень;
  - дешевизна проекту;
  - забезпечення стабільності надходження доходів від проекту;
  - висока рентабельність інвестицій після дисконтування;
  - отримати інформацію, що містить достовірні дані про інвестиційний проект, прийняті рішення, стан виконаних робіт та плани його подальшої практичної реалізації;
  - розділити ризик з іншими підприємцями та банкірами, застрахувавши інвестиції у страховій компанії. Договірні відносини між страховиком і страхувальником передбачають повну відповідальність за подію страховика, що відбулася;
  - розширити коло експертів, які ухвалюють рішення про інвестиції. Це зменшить відповідальність за наслідки ризикової події;
  - включати до договорів про надання коштів відповідні пункти зі спеціальними умовами, що обумовлюють їхнє право на відмову від фінансування проекту;
  - забезпечити ретельний відбір учасників проекту (бажано на конкурсній основі; відбір має здійснюватися на основі аналізу конкурсних пропозицій, з урахуванням рекомендацій незалежних осіб та організацій, шляхом вивчення засвідчених аудитором фінансових звітів.
- На нашу думку, використовуючи комбінацію зазначених показників, інвестор може ухвалити обґрунтоване рішення на користь того чи іншого проекту. З цього набору інвестиційних критеріїв доцільно виділити ключові моменти та на їх основі вибрати прийнятний для інвестора варіант.

Список використаних джерел:

1. Жуков В.В. Проектне фінансування : навчальний посібник. Харків : Вид-во «ІНЖЕК», 2006. 236 с.
2. Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. Проектне фінансування : підручник. Київ : КНЕУ, 2005. 736 с.
3. Пасічник В.Г., Акіліна О.В. Планування діяльності підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 256 с.
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ : Знання, 2007. 1072 с.
5. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г. Інвестологія: наука про інвестування. Київ : Атіка, 2001. 264 с.
6. Щукін Б.М. Інвестування : курс лекцій. Київ : МАУП, 2004. 216 с.
7. Гайдис Н.М. Інвестування. Львів : Львівський банківський інститут НБУ, 2002. 271 с.
8. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. Київ : Борисфен-М, 1996. 336 с.
9. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. Київ : КНЕУ, 2000. 292 с.
10. Мойсеєнко І.П. Інвестування : навчальний посібник. Київ : Лібра, 2006. 490 с.
11. Правик Ю. М. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 471 с.
12. Майорова Т.В. Сучасні аспекти дослідження змісту поняття «інвестиційний ризик». *Економіка та підприємництво* : Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. Київ : КНЕУ, 2011. Вип. 26. С. 159–169.
13. Панкратова Н.Д., Савченко І.О. Застосування методу морфологічного аналізу до задач технологічного передбачення. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Комп'ютерні технології*. 2008. Т. 90. Вип. 77. С. 6–13.
14. Юськів Б.М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід : монографія. Рівне : «Перспектива», 2006. 203 с.

References:

1. Zhukov V. V. (2006) *Proektne finansuvannia*: navchalnyi posibnyk. Kharkiv: Vyd-vo "INZhEK", 236 p. (in Ukrainian)
2. Peresada A. A., Maiorova T. V., Liakhova O. O. (2005) *Proektne finansuvannia*: pidruchnyk. Kyiv: KNEU, 736 p. (in Ukrainian)

3. Pasichnyk V. H., Akilina O. V. (2005) *Planuvannia diialnosti pidpriemstva: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 256 p. (in Ukrainian)
4. Zahorodnii A. H., Vozniuk H. L. (2007) *Finansovo-ekonomichni slovnyk*. Kyiv: Znannia, 1072 p. (in Ukrainian)
5. Reverchuk S. K., Reverchuk N. I., Skomorovych I. H. (2001) *Investolohiia: nauka pro investuvannia*. Kyiv: Atika, 264 p. (in Ukrainian)
6. Shchukin B. M. (2004) *Investuvannia: kurs leksii*. Kyiv: MAUP, 216 p. (in Ukrainian)
7. Haidys N. M. (2002) *Investuvannia*. Lviv: Lvivskyi bankivskyi instytut NBU, 271 p. (in Ukrainian)
8. Vitlinskyi V. V., Nakonechnyi S. I. (1996) *Ryzuk u menedzhmenti*. Kyiv: Borysfen-M, 336 p. (in Ukrainian)
9. Vitlinskyi V. V., Verchenko P. I. (2000) *Analiz, modeliuвання ta upravlinnia ekonomichnym ryzykom*. Kyiv: KNEU, 292 p. (in Ukrainian)
10. Moiseienko I. P. (2000) *Investuvannia: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Libra, 490 p. (in Ukrainian)
11. Pravyk Yu. M. (2007) *Investytsiinyi menedzhment: navch. posib.* Kyiv: Znannia, 471 p. (in Ukrainian)
12. Mayorova T. V. (2011) Suchasni aspekty doslidzhennya zmistu ponyattya "investytsiynyy ryzuk". *Ekonomika ta pidpriemnytstvo: Zb. nauk. pr. molodykh uchenykh ta aspirantiv*. Kyiv: KNEU, vol. 26, pp. 159–169. (in Ukrainian)
13. Pankratova N. D., Savchenko I. O. (2008) Zastosuvannia metodu morfolohichnoho analizu do zadach tekhnolohichnoho peredbachennia. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Ser.: Kompiuterni tekhnolohii*, tom 90, vol. 77, pp. 6–13. (in Ukrainian)
14. Yuskiv B. M. (2006) *Kontent-analiz. Istoriia rozvytku i svitovy dosvid: monohrafiia*. Rivne: "Perspektyva", 203 p. (in Ukrainian)